

נר ויה

שדטוט דמותו ודרכו של רבינו
הרב משה צבי נדיה זצ"ל

ברכות תודה
לרב נחום נריה שליט"א
מרכז הדרכה בני עקיבא
רפי קפלן

כתב וערך בעזר ממרומים:
יהודה יעקב ברקאי

בהוצאת
מרכז ישיבות בני עקיבא
ישיבת בני עקיבא כפר הרא"ה
מעלה המרכז לציונות דתית

ייט בכסלו תשנ"ח
כפר הרא"ה

עיצוב והפקה: פרסומי ישראל ירושלים 02-6524649

© כל הזכויות שמורות לקרן להנצחת הרב משה צבי נריה זצ"ל

גדול הוא ערכה של פעולת ספור תולדותיהם של צדיקים...
בעת אשר יתקבצו קוי אור כרובים מחיי איש המעלה -
יהיו יחד לשמש צדקה המאירה בעוזה.
(אדר היקר עמי כ"ב)

עיקר גדול הוא לדעת מעשי צדיקים, אשר כל צעד וצעד
שלהם - בדרכי נועם התורה דרכו, תורת חסד היתה נר
לרגליהם, ובנתיבות שלום ואמת הלכו, ולכן מעשיהם עומדים
לאות ולמופת לדורות הבאים, להדבק במידותיהם ולצאת
בעקבות קדשם.
(מועדי הראי"ה עמי תקכ"ה, מתוך ההקדמה ל"משנת רבי בנימין")

להקים ולרומם את הדעת - הוא ע"י שבח הצדיקים,
כשמשבחים ומפארים את הצדיקים, ע"י זה פתרוכמת
הדעת.

(ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן כ"ט)

רבונו של עולם, ידענו שרצונך הוא לספר בשבח הצדיקים
כי תהילתם היא תהילתך, ותפארתם היא תפארתך, ככתוב
(ישעיה כ"ט, ג') "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך
אתפאר..." ותזכנו למוחין דגדלות, ותסייענו ותעזרנו לעלות
לעולם המחשבה דקדושה.

(בן איש חי, פתיחת הלולא רבה)

בית אבא

יש נשמות שהן בליים לקבל האור,
ויש נשמות גבוהות שהן בעצמן אור.
(שפת - אמת תצוה תרסיג)

ביום בו הושמו המאורות ברקיע, ביום רביעי כ"א בשבט תרע"ג,
נתגלתה בארץ נשמתו המאירה של הרב משה צבי נריה (מנקין)
בעיירה לודז' שבפולין.

אביו, הרב פתחיה מנקין, זכה ליצוק מים על ידיו של רבי ישראל מאיר
הכהן - החפץ חיים זצ"ל, הוא שימש כרב בעיירות רוסיה הלבנה,
והיה אהוד ונערץ על ידי צאן מרעיתו.
אמו, הרבנית רחל, היתה אשה משכלת ובבונת לב, ממנה שאבו אנשי
העיירה עצה ותושיה.
משרשי אילן רב פארות זה ינק הרב, ועליו נבנו יסודות נפשו הגדולה.

בשעות בהן לא עסק אביו בעניני הקהילה, לימד את בניו תורת אלוקים
חיים, באומרו: "עד גיל עשרים, לימדו תורה כדי שלא תגדלו ותהיו
עמי הארץ!"

ברבות השנים, התברר שבאותן שעות בהם לא עסק בעניני קהילתו,
טרח ויגע בהכנת תשתית **לעמוד אור לקהילת ישראל כולה...**

לאחר הגיעו לגיל בר מצוה, בשנת תרפ"ו גלה למקום תורה, לעיירה
מינסק.

תחת שלטון האימים הקומוניסטי ומתחת מעטה הקור והשלגים,
המשיכה לבעור אש התורה במסירות נפש שהצטרפה לשלשלת
מקדשי ה', מקיימי היהדות שומרי משמרת הקדש לדורותיה.

ימים נוראים שנת תרפ"ז, הרב מנקין נעדר מהעיירה. מי ימלא מקומו
בדרשת ההתעוררות לפני התקיעות, המעוררת נימי נשמה עמוקים
לחרדת הימים הקדושים? תפילתו של מי תבקע לבבות ורקיעים?
לפתע, עלה לבימה הנער משה צבי, התעטף בטלית, וכזקן ורביל
דרוש דרש בלהט ובחרדת קודש. כשמוע הקהל את דברי הכבושין
וההתעוררות, בקשוהו: "אבא, שא מא תפילות פיפיות עמך בית ישראל,
והיה שליח צבור בעדנו..." הוא נענה.

ומאז - היה לשליח צבור לכלל ישראל.

י"פ חז"א"ת קראתי 1-7
עניי במרחב 1-7"

המיוצרים והמיוצרות ברמיה הסובייטית הלכו ונברו.
לימוד התורה ברבים מסור. מבצרי התורה שטמו, נכספה וגם
כלמה נפשו של הנער משה צבי לאת מאפילה לאורה, משעבוד
לאולה, מחשכת - הלוח לאורה של ארץ ישראל המתכים.

בשנת תר"ץ הריץ אגרת לרא"ה (הרב אברהם יצחק הכהן
קוק זצ"ל) רבה הראשי של ארץ ישראל, ובקשו שייטו ל
בהשגת אשור עליה לארץ. בדבריו הביע רצונו לעלות לארץ
ישראל, בה יוכל לשמור על דמותו כיהודי, וללמוד תורה בישיבת
"מרכז הרב" ולעלות במעלות התורה והקדושה.
חידושי התורה ששובצו באגרת הגיחו את היסוד לקשר של
קיימא בין החלמיד לרב, ואכן בקשתו נענתה.

"מבין המיוצרים זרח אור לשרים", וברי בתמוז תר"ץ יום העליה
לארצנו הקדושה, זה היום בו חוברה לה יחדיו נפשו של הרב
לקדושת ארץ ישראל. במוצאי שבת, עת הבדיל הרא"ה בין
קודש לחול, נכנס הרב למשכן "האורות" - לקודש הקודשים.
חמש שנים תמימות למד בישיבה המרכזית, ספג את תורת
ארץ ישראל למרחבה, למעמקה ולרוממותה, עד העלאת הכהן
הכחול לבני - מרומים.

דברי הרב דברי החלמיד חוברו יחדיו במסכת חיון לרבדיה,
בלמוד ובהפצת תורת ארץ - ישראל ויחוד כלל ישראל.
ככתוב ב"משנת הרב", "תורת חוץ לארץ אינה מוכרת רק לדאוג
בעד הנפש הפרטית, בעד השלמות הרוחנית והחמירית הזמנית
והמצחית..."

ואילו תורת ארץ ישראל, היא דואגת בעד הכלל,
בעד האומה נשמתה ורוחה, בעד גופה ונפשה..."

ידי אחים

אוד' זיזע לעדיץ ולישידי לב שפחה,
סופי החיבת הן אחיות עקיבא.

"ראשיתה של תנועת בני עקיבא, קומץ צעירים וצעירות שהחלו לרקום את חזון הקבוצה הדתית, אכן בצורתו ובתוכנו היה ענין "בני עקיבא" רחוק מלולא "ירצו ויאווי", נוף זה עדיין לא היחה לו דמות הגוף, ועדיין לא נקבעה צורתו. היחה זו איסא חברה מעורבת של בנים ובנות שחיונים הדתי היה די רדוד, והתוספת החינוכית של תנועת המער עדיין לא הסיפיקה לשנות הרבה." (מתוך ההקדמה ל"ספר בני עקיבא")

מתוך חדרה לעתיד של המער הדתי, האטרף לשורות הארנו בקיץ תרצ"א, תחילה כמדריך ובהמשך כמרכז סניף וראש. מכה פגעילתו החלה רוח חיים עצמית לפכות בתנועה. בני עקיבא החלה למר שירה. נריה דאז - היה הרח החיה באופנים, שירה חדשה שרה החניכים. חוקת התמעה אותה כתב - שירה ריחה. בשחיות ובפעולות הרים את קרן התמעה ואוות חניכיה.

צרכי הדור האצור הביאוהו לריעת **זרעים**, בטאון בני עקיבא, שריה עורכו הראשון, "אמונת זה סדר זרעים" (שבת ל"א ע"א בתוספות)

במאמריו בסא את אמונתו במער, בעוצמתו וביכולתו לשוב אל המקורות הישראליים והאמין שניטעית האמונה בליבת המער תלך ותעסיק שורשים, "נבא ישראל לא ישקר".

ליבה בלהטו ובאשו את האש הכבושה שבחברי התמעה. דלה והשקה מתורת הרב לחניכים.

ויהי להם הרב קוק לרב, והרב נריה לאב, אב המון חניכים, וירכו חניכי בני עקיבא בקרב הארץ.

אהלי תורה

"ואני זאת בריתי אותם... רוחי אשר עליך
ודברי אשר שפתי בפיה לא ימוש מפיה
וכפי זרעך... מעתה ועד עולם"

סערות הימים סחפו גדולים וטובים. מיטב הנוער פנה לשדות
זרים. מתי מספר של בני הנוער חרתו על דגלם את ססמת
"תורה ועבודה". מה העבודה הזאת לכם? - ידעו, אך ידיעת
התורה ולמודה רחוקים היו מהם. שעורי תורה שנתנו בסניפים
ובחוגים לא מלאו את החלל.

אהלי התורה נעולים היו בכניהם - שפתם אידיש. מה יעשו
חברי בני עקיבא שגפשם חשקה בתורה? השיר שהושר בפי
חברי התנועה "בישיבה, גמרא תוספות חבר למד", היה אידיאה
ערטילאית.

בי' בחשון ת"ש נעשה המעשה. התחוללה המהפיכה. שלושה
עשר נערים בני מצוה עלו עם הרב נריה לכפר הרא"ה, ומתוך
בית הכנסת שבכפר ושלושה ליפטים עזובים החלה להשמע
שירת התורה בשפה ברורה ובנעימה קדושה: אמר רבא, אמר
אביי, מפיהם של חניכי בני עקיבא.

בת קולה של שירת התורה מראש הגבעה הדהדה באזני בני
עקיבא והנוער הדתי, קרנה של הישיבה עלתה וירבו ספסליה
ויתווספו תלמידיה. הישיבה הרחיבה מקום אהליה ותולד בנים
ובנות, ישיבות ואולפנות בני עקיבא. בוגריה השתלבו בכל שטחי
החיים במדינה, בצבא ובכלכלה, במשפט ובהיכלי מדע, באהלי
תורה ובשדמות עמל.
וידגו לרוב ולברכה בקרב הארץ. ותהי הישיבה לאם ישיבות בני
עקיבא, "אם לדור בשורה".

אם הישיבות שמחה, ואבי דור הכפות הסרוגות מה הוא אומר?

"הישיבות והאולפנות הן הספר הטוב ביותר שנכתב על דמות
של הראי"ה קוק זצ"ל. וברוך ה' שבספרים אלו מתווספים
והולכים דפים ופרקים נאים מדי שנה בשנה. כה לחי!"

"והיו עיניך רואות את כורריך"
"תורתו כגן לנו,"
"היא מאירה עינינו".

תמונתו של הראי"ה הקבועה בחדרו לא משה מנגד עיניו. דמות
דיוקנו הרוחנית נצבה לפניו. מאור **האורות וממי המרום** דלה
והשקה לרבים, תורת ארץ ישראל כלל ישראל ומדינת ישראל.

ידוע ידע, תורה שבעל פה הוראת שעה היא, קליטתה לשומעים
היא לשעת אמירתה בלבד. רצה הרב נריה להקנות את דמות דיוקנו
של הראי"ה לדור ולדורות עולם. ו"חיי עולם נטע בתוכנו", חובה
היא להעלות נר תמיד, עד שתהא השלהבת עולה מאליה.

העלאת דמותו של הראי"ה בכתביו היא מלאכת מחשבת מופלאה,
הרוקמת ומשבצת תיאור דמותו ומעשיו בפניני הגותו ותורתו.
פוסעים אנו **בשדות הראי"ה** אשר **טל הראי"ה** פרוס עליהם,
חווים את חוויות מועדי הראי"ה וקדושתם, ומתוודעים **לחיי הראי"ה**
לתקופותיהם, ילדותו וזקנותו, בחוץ לארץ ובארץ ביפו ובירושלים.
עולת ראיתו - הגות תפלתו מוארים **באורות התפלה**, וכן מצוות
מואר **באורות המצוות**.

משנת הרב מתבהרת ומתבארת בשבוע פרקי ההגות והמעשה
החזון והגשמתו.

תורתו שבעל פה בכל הארץ יצא קווה, בשעוריו השבועיים ב"קול
ישראל". בעיות יחיד וחברה דת ומדינה, חקלאות וצבא שבתות
וחגים נתבררו ונתלבנו בטוב טעם ודעת, תורה סדורה וערוכה.
ראשית ליבונם בקרב תלמידי הישיבה במסגרת דיונים ושיחות
בנושאים שהזמן גרמן, והמשך בירורם בכנסי רבנים בהרצאות
בפרסומים ובכתבי עת תורניים.

דברי תורתו בבעיות הדור וסוגיות שהזמן גרמן, לוקטו בספרו **צניף
מלוכה**, ודברי תורה בסוגיות הש"ס רוכזו בספר **ענבי פתחיה**.

וכך אמר "עמוד הימיני" הרב שאול ישראלי זצ"ל על דברי ההלכה
של הרב: "בדברי הלכה חשים את דופק החיים של מאורות הדור
בחותם השקפת התורה המיוסדים על דברי חז"ל ראשונים ואחרונים
בבקיאות נפלאה".

ויהי **לְדָבַר לְדוֹר הַתַּחֲיָה**, כנור לשיריו ומורה דרך לנבוכיו.

קחו מזמרת הארץ, זה נגון של ארץ ישראל
(רבי נחמן מברסלב)

מי שנשמתו היא שירית פיוטית, צריך הוא
לדעת את תכונתו.
(אורות הקודש ח"ג עמ' רט"ו)

מסכת חייו ופעילותו ארוגה היתה בפרקי שירה. משורר היה,
פרקי שירת יחיד וצבור נבעו מעטו. ופרקי תפילה הושרו בפיו
ויהיו לנחלת רבים. נוסח "בני עקיבא" מכפר הרא"ה שרשיו.

בשיחות ובתפילות שבת ובימים נוראים, שולבו מנגינות בית
אבא ומנגינות ארץ ישראל המתחדשת, החדש קודש והישן
חודש.
שיעורים החלו בשירים. שיחה ללא שירה לפניה ולאחריה, לאו
שמה שיחה.

ידע סוד כוחו של נגון כי נעים זמירות ואיש נגון עליון היה.
שירתו רוממה והעלתה את השומעים לרום עולמו של נגון,
והביאה את שומעיה לעליית נשמה.

ותהי נשמתו צרורה בצרור הנגון והזמרה.

שרטטנו בקונטרס זה רשמי קיים מועטים מתמרורי
דרכו של הרב. הרבה יותר מהמצוי כאן, כתוב בתוי
שירת חייו.

בצאתנו מן הקודש נסיים בדברי קדשו של איש
ירושלים של מעלה הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל,
שנאמרו על הרב הגדול הראי"ה זצ"ל, ומאים הדברים
לתלמידו הגדול מורנו הרב משה צבי נריה זצ"ל:

"ה' החומל על עמו ונחלתו שולח כפרום נשמה גבוהה,
העומדת בפני כל הסערות ומאידה מבעד לכל השחשכים
היא סוללת דרך בעוז ומסלקת אבני בזהו...
בימינו הודלק נר נשמה מופלא זה על ראש רבינו,
בשביל העם ההולכים בחושך שיראו אור גדול".

לאורו נלך

